

Tänä vuonna paitsi juhlitaan satavuotiasta Suomea myös vietetään reformaation merkkivuotta. Sen ajoitus perustuu Martti Lutherin teeseihin, jotka hän naulasi loka-kuussa 1517 Wittenbergin linnankirkon oveen. Vaikka viime aikoina 500 vuoden takaisiin tapahtumiin on viitattu *reformaatio*-sanalla, monelle tutumpi ilmaus on *uskonpuhdistus*. Sanan *uskonpuhdistus* taustaa valottaa katsauksessaan Tuomo Fonsén.

Reformaatiolla ei ollut pelkästään teologisia vaikutuksia vaan myös merkittäviä yhteiskunnallisia seurauksia. Luther painotti sitä, että kansan tulee saada lukea Raamattua omalla kielellään, mikä johti kirjakielen kehittämiseen monelle sellaiselle kielelle, jota aiemmin oli käytetty vain suullisesti. Kuten tiedämme, näin tapahtui myös Suomessa. Muutamaa irrallista suomenkielistä virkettä lukuun ottamatta tällä tietoa vanhimmat suomenkieliset tekstit ovat 1540-luvulta. Yksi näistä on Sebastian Münsterin *Cosmographia*-teokseen (1544) sisältyvä Isä meidän -rukous, jonka kielellisiä erityispiirteitä Petri Kallio esittelee havaintokirjoituksessaan.

Suomen kielen varhaisvaiheita valottavat myös Aino Kärnä ja Lauri Marjamäki, jotka tarkastelevat katsauksessaan sitä, miten vanhojen latinan kielioppien vaikutus näkyy ensimmäisissä suomen kieliopissa. Varhaisten eurooppalaisten kielioppien systemaattiset digitoinnit avaavat uusia näkökulmia suomenkin kielioppiin, sillä aiemmin läheskään kaikki niiden esikuvat eivät ole olleet kohtuuvaiivalla tutkijoiden saatavilla.

Aila Mielikäinen puolestaan tarkastelee artikkelissaan 1800-luvun lopun murrettutkimuksia. Hän selvittää, millaista metakieltä niissä käytetään. Kielenpiirteiden kuvailuissa on havaittavissa yhtymäkohtia nykymaallikoiden metakieleen, eikä ihme, sillä sekä pioneeritutkijoiden että ei-kielitieteilijöiden ongelma on sama: miten puhua kielenilmiöistä, joille ei tiedä nimitystä? 1800-luvun kansallisessa hengessä pyrkimyksenä oli etsiä näille ilmiöille suomenkielisiä nimityksiä.

Nykykirjoittajien haasteet ovat ainakin osin erilaisia kuin Agricolalla ja hänen aikalaisillaan. Tämän numeron avaakin artikkeli, joka on vankasti kiinni tässä ajassa. Satu Erra ja Kimmo Svinhufvud tarkastelevat, millaisia kirjoittamisen ideologioita on löydettävissä lukion opetussuunnitelmasta ja ylioppilaskokeen määräyksistä. Aihe on tärkeä, sillä juuri nuo dokumentit ohjaavat sitä, miten kirjoittamista opetetaan. Vaikka tarpeet ja haasteet ovatkin muuttuneet 500 vuodessa, kirjoittamisen merkitys ei ole ainakaan vähentynyt.

Virittäjän toimitussihteerinä on toiminut syksystä 2012 maisteri Armi Sinerkari. Haluan kiittää häntä lämpimästi koko toimituksen puolesta erinomaisesta yhteistyöstä ja ammattitaitoisesta toiminnasta Virittäjän hyväksi sekä toivottaa menestystä uusiin tehtäviin. Samalla on ilo esitellä uusi toimitussihteerimme, maisteri Henna Leskelä, joka ottaa ohjat käsiinsä nelosnumerosta lähtien.

HANNA LAPPALAINEN